

Ciosa, *Pelecus cultratus* Linnaeus, 1758

Opis gatunku

Ciosa jest półwędrowną rybą z rodziny karpiowatych, osiągającą maksymalną długość 50 cm i masę ciała 1 kg, najczęściej spotykane są osobniki długości około 35 cm i masy do 400 g. Posiadają ciało silnie bocznie spłaszczone, wydłużone, niezbyt wysokie o linii grzbietu biegnącej poziomo (Fot. 1). Krawędź brzucha jest łukowato wygięta oraz ściśnięta w wyraźny, „ostry” kil wolny od łusek. Charakterystyczna jest nieregularna linia naboczna oraz otwór gębowy w położeniu górnym. Ubarwienie grzbietu jest ciemne, boki ciała oraz brzuch srebrzyste, płetwy szare (Terlecki 2004).

Fot. 1 Ciosa złowiona na stanowisku Zatoka Elbląska i rzeka Elbląg w 2016 roku (fot. T. Kuczyński, Instytut Morski w Gdańsku)

Ciosa (z wyłączeniem populacji z Zalewu Wiślanego) jest gatunkiem objętym częściową ochroną gatunkową (Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt, Dz.U. 2014 poz. 1348) oraz jest gatunkiem ważnym dla wspólnoty, wymienionym w załączniku II Dyrektywy Siedliskowej (Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory).

Biologia

Ciosę uważa się za gatunek rzeczny, reofilny charakterystyczny dla dolnych przyujściowych odcinków dużych rzek. Występuje on również w zatokach i wysłodzonych zalewach morskich o zasoleniu do 5. W okresie rozrodu, wiosną przy temperaturze 15-20°C (kwiecień-lipiec) tworzy duże koncentracje tarłowe. Samo tarło odbywa się głównie w rzekach, gdzie składana jest pelagiczna ikra. W temperaturze wody 19°C zarodek rozwija się około 3,5 doby. Narybek i dorosłe

osobniki ciosy do 20 cm długości odżywiają się drobnymi skorupiakami oraz larwami owadów wodnych. Przy długości ciała około 16 cm ciosa zaczyna odżywiać się drobnymi rybami stając się fakultatywnym drapieżnikiem (Terlecki 2004).

Siedlisko

Ciosa preferuje estuaria dużych systemów rzecznych, jednakże spotykana jest również w samym korycie dużych rzek. W otwartych zbiornikach zalewów przymorskich zasiedla strefę pelagiczną, gdzie toleruje zasolenie o wartości 5 (Terlecki 2004).

Występowanie

Obszar występowania ciosy to zlewnia morza Kaspijskiego, Czarnego i wschodniego Bałtyku będącego zachodnią granicą zasięgu jej występowania. W wodach polskich gatunek ten tworzy silną i stałą populację w Zalewie Wiślanym, gdzie jest poławiany zarówno przez rybaków polskich jak i rosyjskich (Psuty i Wilkońska 2009, Psuty 2010 i 2012). Ponadto, sporadycznie jest notowana w jeziorach przymorskich i Zalewie Szczecińskim. Źródła historyczne (Demel 1925 za Seligo 1902) wskazują na występowanie ciosy w ujściu Wisły. Jednak, prawdopodobnie Seligo (1902) odnosił się do stanu przed zmianą stosunków wodnych w całej delcie Wisły na przełomie XIX i XX wieku. Ostatnie badania w rejonie estuarium Wisły nie potwierdziły stałego występowania ciosy w Wiśle Śmiałej, Martwej Wiśle i Przekopie Wisły (PROEKO 2011, Kuczyński i in. 2013, Grochowski i in. 2012).

Obecnie, w ramach prac Instytutu Morskiego w Gdańsku nad projektem „Pilotażowe wdrożenie monitoringu gatunków i siedlisk morskich w latach 2015-2018”, ciosę objęto monitoringiem na jednym stanowisku w rejonie Zalewu Wiślanego: Zatoka Elbląska i rzeka Elbląg.

Literatura

1. Demel K. 1925. *Spis ryb Bałtyku naszego. Archiwum Rybactwa Polskiego. Tom I, Zeszyt 3. Bydgoszcz 1925.*
2. Grochowski A., Ramutkowski M., Nemer T., Szymanek L., Dziemian Ł., Lejk A. 2012. *Monitoring ichtiologiczny ciosy (Pelectus cultratus) w wodach Wisły Śmiałej. Opracowanie wykonane na zlecenie Urzędu Morskiego w Gdyni. s. 34.*
3. Kuczyński T., Pieckiel P., Olenycz M., Kruk-Dowgiałło L., Michałek M., Błęńska M., Osowiecki A., Pardus J., Szulc M., Ciechanowski M. 2013. *Wyniki kartowania stanowisk gatunków zwierząt z załącznika II Dyrektywy Siedliskowej (część opisowa i kartograficzna wraz z GIS) Ostoja w Ujściu Wisły (PLH 220044). Sprawozdanie wykonane w ramach zadania „Opracowanie projektów planów ochrony obszarów Natura 2000 w rejonie*

Zatoki Gdańskiej i Zalewu Wiślanego”.

4. PROEKO 2011. *Ichtiofauna i minogi Wisły Śmiałej. Raport o oddziaływaniu na środowisko przedsięwzięcia pn. „Wykonanie toru wodnego na odcinku od kanału Płonie na martwej Wiśle do ujścia Wisły Śmiałej do Bałtyku” w zakresie oddziaływania na obszary Natura 2000.*
5. Psuty I. 2012. *The current state of Vistula Lagoon Polish fisheries – Perspectives for development. MIR-PIB Gdynia 2012.*
6. Psuty I., Wilkońska H. 2009. *The stability of fish assemblages under unstable conditions: a ten year series from the Polish part of the Vistula Lagoon. Archives of Polish Fisheries 17: 65-76.*
7. Psuty, I. 2010. *Natural, social, economical and political influences on fisheries: A review of the transitional area of the Polish waters of the Vistula Lagoon. Marine Pollution Bulletin 61: 162-177.*
8. Seligo A. 1902. *Die Fischgewässer der Provinz Westpreussen. Danzing 1902, s. 193.*
9. Terlecki J. 2004. 2522 – *Ciosa Pelecus cultratus (Linnaeus, 1758). Ryby (red.) R. Bartel. Poradnik ochrony siedlisk i gatunków. Warszawa 2004. ISBN 83-86564-43-1.*